

II.

Pisma slovenskemu učitelju.

Dragi prijatelj!

Že je minulo poldrugo leto, kar sem ti pisal, obljubovaje ti, večkrat te s kakim pismom razveseliti. Da ne govorim danes še o primorskih krajih in mestih, kakor sem ti obljubil, nikar ne bodi hud, kajti, danes imam pripravljeno drugo stvarino, ki ti zna za danes več koristiti, nego obljubljena. Danes nekoliko „o potresu“, ker vem, kako koristno je naravo in njene prikazni nekoliko poznati, ter pri kaki priliki svojim učencem o nji kaj povedati.

Ni nam še dosti znano do sedaj gospodarstvo nepredelane narave v notranjih globočinah naše zemlje; marveč moral se je človek zadovoljiti, da le opazuje prikazke in učinke te naj strašnejše naravne prikazni, in nobeden še ni mogel na tanko povedati, zakaj se tako godi. Zdi se nam, da neka podzemeljska moč hoče odpraviti vse overe, da bi se oprostila in zednila z navadnim zrakom.

Ker pa se to ne more tako lahko zgoditi, mora se zemlja na tistih krajih stresti, kjer ravno ta čudna moč hoče zapreke odpravljati. Včasih se zemlja hitro po večkrat eden za drugim stresa, včasih pa počasi, in večkrat se primeri, da se zemlja pogrezne in dobi drugo podobo; predpotopni granit razpoka, doline nastanejo, in velik del dežele zalije voda. Sred morja nastanejo otoci, in spet drugi pogreznejo se v morsko globočino. Dereče reke usahnejo ali pa spremenene nenadoma svoj tek, in dostikrat še celó neizmerno morje zaganja strašne valove iz ravno teh vzrokov. Taki so učinki te strahovite prirodne moči, kedar se nam naj hujše prikaže.

Krasna mesta leže poderta in obdelani kraji so sedaj čudna prikazen. Strašna in nenavadna so pa tudi znamenja, ki pomenjajo potres. Nenavadni spremin bližnjega zraka nekako opijani človeka, in bridko tulenje živine naznanja grozečo nevarnost. Nebo se tamni, rudeči, in magnetnica se neredno presukava. — Za cesarja Tita 79. leta po Kristusu bil je strašen potres, ki je mesta Herkulanum, Stabiae in Pompeji zasul. Zgodovina novejšee dobe nam pripoveduje o več potresih, kojih učinke štejem o k naj strašnejšim. Leta 1755. poderl je potres Lizabon ter 20000

Herkulanum etc. je izumrlo. Verjame zasul se na potres

ljudi pokopal v razvalinah. Od Grenlandije do Afrike segal je takrat potres, in še celó v Ameriki so ga čutili. Leta 1783. je enaka osoda zadela Kalabrijo, kajti še veliko let pozneje vidili so se žalostni ostanki strašnega razdjanja. Manjši prikazni te verste vidijo se skoraj vsako leto po mnogih krajih. Skušnja učí, da potresi naj večkrat nastajajo v goratih deželah, posebno blizo ognjenih gorá, in dokazano je, da so ž njimi v dotiki. Ktere prvotne moči potrese delajo in kaj jih zbuja, je težko povedati, prvič zato, ker so prikazki tako različni in čudni, drugič, ker človek ne more razdjavnih učinkov blizo opazovati. Mislili so nekteri, da je v sredi zemlje ogenj, od ktereга izvirajo potresi; drugi pa pravijo, da elektrika vzrokuje potrese. Na te mnenja naslanjaje se izpeljuje jih Bertholon iz enakih vzrokov kakor blisek in grom. Res je, da skoraj gotovo tudi elektrika veliko pripomore k potresom; ali poglobitna reč je naj beržeje, da jih napravlja ogenj, zrak in voda v oserčji zemlje. Če podzemski ogenj v globinah zemlje zaperti zrak razbeli, in se vode v vroče soparje spremené, prešinejo te tri pervine notranje dele, ki se vedno bolj kerčijo in belijo, in si s silo delajo dušek. Neizmerna je moč zraka, vode in ognja, kedar se skupaj kuhajo. — Kaj lepo primirja naš zveličar konec sveta s groznim potresom, ter nam pomenljivo kaže v prihodnost. Pač res bi bilo dobro se spominjati konec sveta!

To, dragi moj! za danes; prihodnjič hočem ti zopet kaj važnega povedati, posebno, če bom slišal, da takih reči ne prideržuješ sam za se, ampak da jih tudi pripoveduješ svojim večjim učencem v šoli. Tako boš marsikomò koristil; mene pa bo veselilo viditi svojega prijatelja, kako navdušeno dela na polji omike in izobraženosti. *) Z Bogom!

Tvoj

zvesti

V Ljubljani 15. marca 1867.

Jože Mikeljnov.

Dopisi in novice.

Iz Ljubljane. Pretečeno šolsko leto je bilo v Ljubljani 18 učiteljskih pripravnikov, in sicer 12 v I. in 6 v II. letu pripravniške šole. Iz med poslednjih sta bila samo dva poterjena za podučitelja v malih